

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Fra Stabburstrappa	side	2
Hva skjer / Blått skilt ved Hoggelappen	side	3
Gudstjeneste, vafler og pilegrimsvandring	side	4
Pilegrimsvandring i Oslo	side	5
Bånkalldagen	side	6-7
Steinhoggerfestivalen	side	8-9
Teglverket på Økernlund	side	10-11

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Returadresse:

Groruddalen Historielag
Postboks 37 Grorud
0905 OSLO

Besøksadresse:

Stabburet Nordtvet gård
Gårdsveien 1 - 3

Kontortid:

Kontoret er åpent første
onsdag hver måned.
kl. 12.00 - 14.00
Telefon: 22 16 48 85
E-post: post@grohi.no
Hj.side: www.grohi.no
Org.nr 989 556 924
Bankkonto nr: 7877 08 52381
Vipps nr: 22102

AkersDølen's redaksjon:

Kristian Skaane
Sigrun Opheim
Kari Brun Wisløff

Styret:

Leder og ansv.red.:

Dan Brovold

Nestleder: Kristian Skaane

Sekretær: Kari Brun Wisløff

Styremedlemmer:

Guri E. Bramness
Anne Finhammer
Anne Fikkan
Geir Nordhus

Varamedlemmer:

Harald Olsen
Katrin Meløy

Bokføring:

Øyvind Ragnar Bjørklund

Produksjon:

Gjerholm Design

På Stabburstrappa

Kjære medlemmer av Groruddalen Historielag, sommeren er over og det er på tide å komme i gang igjen. En meget vellykket Steinhoggerfestival er arrangert, og vi må takke komiteen for et fremragende arbeid. Festivalen medførte også at Steinhoggermuseet fikk besøk av mange interesserte.

Tre av "gutta" i styret har i løpet av våren tømt vårt boklager på Rommiskolen og på stabburet på Nedre Fossum gård. Bøkene er nå samlet og lageret på Nordtvet gård, og montering av nye hyller har medført at vi nå har god oversikt over årboklageret vårt.

Vi har et stort overskuddslager av enkelte årbøker og dette forsøker vi nå å få solgt til en meget rimelig sum. Bøkene er pakket i fire forskjellige pakninger med fire bøker i hver pakke.

Prisen for en pakke er 100 kr. og for alle fire er prisen 300 kr. Disse må hentes på stabburet på Nordtvet gård i historielaget kontortid kl. 12-14 den første onsdagen i hver måned. Vi håper mange vil benytte seg av dette tilbudet.

Historielaget vil markere seg under lysvandringen langs Alnaelva i år med stand, bildefremvisning og suppeservering. Vi håper mange som deltar på vandringen kommer og besøker oss.

Det er snart tid for lansering av årboka igjen.

Atter en gang har redaksjonskomiteen greid å fylle en ny bok med mange interessante historiske artikler. Lanseringen i år blir på Veitvet skole tirsdag den 29. oktober kl. 19.00. Det blir enkel servering, mulighet for å kjøpe boka og det vil bli foredrag av to av artikkelforfatterne Anne Fikkan og Håvard Pedersen. Hold av datoen og møt fram. I år vil boka koste 200 kr., men som tidligere fortalt vil de som abonnerer få boka fritt tilsendt.

Groruddalen Historielag
Dan Brovold, leder

GRORUDDALEN HISTORIELAG

Jan Arne Tangerud og en Pilegrim tar en pust ved en av de gamle merkestolpene som fortsatt står igjen. Denne stolpen står i krysset der pilegrimsleden følger gangveien nordover forbi verdensparken på Furuset. Foto: Kristian Skaane.

Hva skjer?

Aktiviteter høsten 2019

10. oktober på kvelden - Lysvandring langs Alnaelva

Vi står i Alnaparken.

29. oktober kl 19:00 - Årboklansering

Avholdes på Veitvet skole (Veitvetveien 21)

Foredrag av to av artikkelforfatterne; Anne Fikkan og Håvard Pedersen.

23. og 24. november - Vi deltar med bokstand på Lions-Julemesse

Grorud samfunnshus

Blått skilt ved Hoggelappen

Enestående industrielt og kulturelt minnesmerke har blitt tildelt det blå kulturhistoriske skiltet fra Oslo Byes Vel. Torsdag 13. juni ble skiltet avduket på Romsås. Og avdukingen ble foretatt av selveste kulturminister Trine Skei Grande.

Leder av Oslo Byes Vel, Ole Rikard Høisæther, holdt en kort tale hvor han minnet om verdien av å bevare slike minnesmerker for ettertiden. På et flatfjell har steinhoggere risset inn arbeidstegninger i steinen, en hoggelapp. Rissene viser den beste måten å stable stein i buehvelvinger.

Ilidsjelen i arbeidet med å få bevart denne delen av historien om steinhoggerindustrien på Grorud er Thor Johnsen, leder av Romsås Vel. Han har fått støtte fra Groruddalen Historielag, Grorud bydel, Sameie Romsås senter og bydelsdirektøren.

Vi på Romsås er stolte av vårt første blå skilt.

Tekst og bilder: Kari

Trine Skei Grande, Ole Rikard Høisæther og Thor Johnsen

Gudstjeneste, vafler og pilegrimsvandring

På Kristi Himmelfartsdag 30. mai var det som alltid gudstjeneste med påfølgende pilegrimsvandring på Liastua.

For første gang på mange år plaskregnet det på denne dagen. Likevel hadde over førti mennesker funnet veien opp dit. Og for første gang på like mange år var det ikke friluftsgudstjeneste. Men alle fikk plass inne. Prest Kåre Rune Hauge forrettet, kantor Roar Berg spilte og Prosjektko-ret sang.

Groruddalen Historielag, ved tre av dem, hadde stekt høye bunker med vafler og kunne glede alle med gratis vaffel.

Etterpå var det tid for pilegrimsvandring, og syv entusiaster trosset været og ble med Jan Arne Tangerud på vandring opp mot skansene på Gjelleråsen.

Liabratten

Ellers så har Liastua, som drives av seniorgutta i Høybråten & Stovner IL, fått en ny enestående attraksjon: Liabratten!

Liabratten ble bygget i fjor høst av fire Sherpaer fra Nepal. Trappa består av 333 trinn og har en høydeforskjell på over

70 meter. En av de aller fineste Sherpa-trappene i Norge. Hensikten er å gjøre det lettere å komme til topps. Mange gode krefter har hjulpet til, men drivkraften var seniorgutta. Selv i regnværet var trappa i bruk av spreke mosjonister.

Tekst og bilder: Kari

Liabratten.

De glade vandrer i regnværet.

Inne på Liastua var det stapp fullt.

Fra Oslo ladegård til Øvre Fossum gård

25. august prøvde vi oss igjen med en lokalhistorisk vandring langs pilegrimsleden fra Oslo sentrum til Stovner.

Jan Arne Tangerud og Roger Jensen forteller om dagens vandring.

Om det var det utrolig fine været eller om det var fordi det var mange aktiviteter som skjedde samtidig i Oslo vites ikke, men kun 15 personer var med oss på turen denne gangen.

Det stoppet heldigvis ikke vandreguidene Jan Arne Tangerud (Historielaget) og Roger Jensen (Oslo Pilegrimsenter) fra å fortelle levende og informativt om det vi så langs leden oppover Groruddalen.

Vi tok også i år T-banen mellom Helsfyr og Furuset, før vi gikk inn i Furuset kirke hvor den medbrakte nistepakke kunne nytes mens Roger Jensen fortalte om Pilegrim i fortid og nåtid.

Etter at maten var spist fortsatte følget nordover frem til Øvre Fossum gård hvor vi avsluttet dagen ved informasjonstavlen

om Kongeveien og de fortidsminner man kan finne oppe på Gjelleråsen.

Nye planer for 2020

Vi går med planer om å endre litt på arrangementet neste år. Vi tenker å starte med en pilegrimsgudstjeneste i Furuset kirke og så gå pilegrimsleden oppover mot Stovner og videre over Gjelleråsen. Hvor vi ender vet vi ikke enda, vi kan ende opp f.eks ved Olavsgaard eller et annet naturlig sted hvor folk kan reise hjem ifra. Men dette kommer vi tilbake til før neste sommer. Følg med...

Tekst og bilder: Kristian Skaane

**Husk å melde
adresseforandring!**

Familiedagen på Bånkall gård

For 12. gang ble det invitert til familiedag på Bånkall gård søndag 16. juni. Groruddalen Historielag er en av de mange støttespillerne til dette arrangementet. Og vi deltok med stand.

Til tross for gråvær var det fullt av folk. Bjørn Haug åpnet dagen med å kløyve ei vedskive, og så gikk det slag i slag. Mye moro for barna: ponniridning, ansiktsmaling, steinhogging, hesteskokasting og jammen stakk to klovner innom til stor glede for små og store.

Akers Avis Groruddalen var på plass med dartkonkurranse, Arnfinn Bondkall

hadde rundtur på gården og fortalte om gården og oppveksten sin der og Thor Gotaas underholdt oss med foredrag om Oddvar Brå.

Mange stands med keramikk, trearbeider, strikkeprodukter og mye annet. Urtehagen sto klar i all sin juniprakt. Og sist men ikke minst så kunne man i kafeen få seg verdens beste kanel-snurrer.

Tekst og bilder: Kari

Koselige klovner

Barna fikk prøve seg med hammer og meisel
- Nye Steinhoggere...

Bjørn Haug åpner Bånkall-dagen

9. til 11. august var det igjen klart for Steinhoggerfestivalen på Grorud.

Steinhoggere i aksjon.

Et flott arrangement i Grorudveien 3-5. Steinhoggere fra mange land var samlet for å vise hva de kan få til på bare tre dager. Og de ferdige kunstverkene ble solgt på auksjon siste dagen.

Ellers var det mye på gang. En smed demonstrerte sine ferdigheter, i tillegg var der håndverksmarked og barna fikk prøve seg som steinhoggere.

Steinhoggermuseet var oppe alle dagene, og folk strømmet til for å lære om det som en gang var stor industri på Grorud.

Og kafè Steinbra sørget for kaffe og annet godt.

Redaktør Hjalmar Kielland fra Akers Avis Groruddalen åpnet festivalen og Groruddalen Arbeiderkor opptredte med sitt steinhoggertablå.

Rolf Raddis Band spilte senere på dagen. Og de som ønsket det kunne bli med til Hoggelappen på Romsås.

Siste dagen kom Thorbjørn Berntsen og fortalte om steinhoggerlivet på Grorud frem til våre felles utfordringer i dag.

Steinhogger musikk i mellom slagene.

Fikk du ikke besøkt Steinhoggermuseet under festivalen så har du fortsatt mulighet den siste søndag i måneden.

Sjekk åpningstidene til museet på hjemmesiden til Groruddalen Historielag. På museet kan du lære om det som en gang var stor og viktig industri på Grorud.

Mange hadde vært med og sponset festivalen, blant annet Groruddalen Historielag.

Tekst og bilder: Kari

*Redaktør for Akers Avis Groruddalen
Hjalmar Kielland forteller*

Den triste historien om teglverket på Økernlund

✎ Av Anne Fikkan

Økernlund gård ligger i Økernveien 197. Den er en av de eldste gårdene i det som i dag er Bydel Bjerke. To av de gamle bygningene er intakt, men ombygd til det ugjenkjennelige. Det var gode leireforkomster på gårdens område. En driftig tysk murmester så potensialet for å produsere teglstein til den store bygningsaktiviteten i hovedstaden. Planene og investeringene var store, men det gikk galt.

Økernlund ble skilt ut fra Økern hovedgård en gang mellom 1831 og 1841. Med sine 156 mål, var den en av de største gårdene i området. Eiendommen strakk seg fra Økernveien til Nordalveien og omfattet store deler av det som i dag er blokkområdet på Økernbråten. Våningshuset var en staselig bygning av laftet tømmer i to etasjer med en grunnflate på 115 m². Driftsbygningen av mur på hele 550 m² huset stall, fjøs, låve og vognskjul.

Økernlund gård i 1899. Det er i Oslo Museums eie og finnes på Oslobilder.no. Refstad gård skimtes til venstre og Økernbråten gård til høyre. Det er altså ikke Økernveien vi ser midt i bildet, men en gårdsvei som nå er borte.

Folketellingen fra 1865 forteller at fullmektig Henrik C. Pettersen i Revisjonsdepartementet bodde her med kone, fire barn, guvernante og tre tjenestefolk. Med andre ord: En forholdsvis fornem og trolig velstående familie. Gårdsarbeiderne var innlosjert i det eldste våningshuset, som ble revet en gang før 1899. Jordbruksproduksjonen var stor: Hvete, rug, bygg og havre samt høy til fire hester og 12 kyr. I tillegg holdt man seks griser.

Det var byggeboom i Kristiania i siste halvdel av 1800-tallet. Den voksende industrien trengte lokaler og de offentlige bygningene ble flere og større. Ikke minst trengte alle de som strømmet til de nye arbeidsplassene husrom. Bolignøden og trangboddheten var stor - det var et konstant behov for nye arbeiderboliger. På grunn av brannfaren, var det innført murtvang i hovedstaden. Det måtte bygges med stein og tegl. Steinbruddene og teglverkene i Groruddalen blomstret.

Det trengtes selvsagt også gode håndverkere. Friedrich Wilhelm Holland var murer og en av mange dyktige fagfolk som innvandret fra Tyskland. Han kom til Kristiania i 1873, 28 år gammel og ble raskt murmester med ansvar for oppføring av flere bryggerier og bygninger på Ullevål sykehus. Han var vel ansett og en av stifterne av Murmesternes Forening i Kristiania. Der var han formann i 19 år. Holland må ha tjent gode penger, for i juni 1897 kjøpte han Økernlund gård for å starte teglverk. Målet var å produsere murstein til sin egen murmestervirksomhet.

Leireforekomstene var gode langs Alnaelven og Hovinbekken. Mellom 1890 og 1899 ble det startet hele 11 nye teglverk her. Akers teglverk var det lengstlevende i Bydel Bjerke. Det lå vis a vis Standard nedenfor det som ble T-banestasjonen på Risløkka og holdt det gående til ut på

1960-tallet. Økernlund hadde gode og rikelige leireforekomster i skråningen ned til Hovinbekken. Forutsetningene for et teglverk var de beste.

Murmester Holland var en offensiv teglverkseier som satset på moderne maskineri fra England. Han kjøpte Økernlund for kr. 45.000 i juni 1897, og pantsatte den kort tid etter for kr. 70.000 for å skaffe kapital til teglverket. Det ble bygget en fabrikkbygning på 413 m² med takhøyde på mer enn fem meter. Den inneholdt dampmaskiner, leirmøller og lysanlegg, elevator og en elektrisk dynamo - offentlig elektrisitet kom til Økern først mange år senere. Fabrikkpipen var 41 meter høy. Det lengste bygget, på 53,50 meter, huset den moderne ringovnen. Det skulle også benyttes til tørking av mursteinen. En branntakst fra mars 1899 viser at verdien på Økernlund med disse byggene og installasjonene var steget til kr. 182.240.

Norsk Raffineringsverk på tomten mellom Skogvollveien, Lundliveien og Oreliveien i 1954, fotografert av Wideøes flyveselskap. Bildet finnes på Oslobilder.no. Pipen ble bygget til teglverket. Den ble revet i 1985. Ringstad kolonialbutikk og «steinhuset» ses øverst til venstre i fotografiet.

Så gikk det galt. To uheldige omstendigheter inntraff samtidig. En generalstreik i England gjorde at Bradly & Craven ble forsinket i leveransen av maskinene. Holland gikk glipp av de fantastiske prisene på teglstein på denne tiden. I stedet for inntekter, sto han med krav om erstatning fra kunder på misligholdte kontrakter. Men mest alvorlig var det at de gode konjunk-

turene og byggeboomen endte med et krakk sommeren 1899 - akkurat i det maskinene ankom. Det endte med forferdelse: Friedrich Wilhelm Holland gikk konkurs uten å ha kommet i gang med annet enn en forsiktig prøvedrift. Teglverket ble solgt først etter tredje gangs tvangsauksjon. Gjelden oversteg langt det salget innbragte og Holland mistet både sitt teglverk, livsverk og formue. Hvordan han livnærte seg de siste 20 årene av sitt liv er uklart.

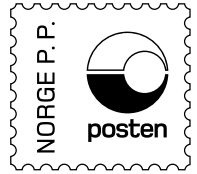
Det skulle ta mange år før byggevirksomheten og teglverksindustrien kom på fote etter krakket. På Økernlund har det neppe vært drift av noe omfang, men først i 1922 ble teglverket registrert som avviklet.

Holland bodde aldri selv på Økernlund. Den delen av jorda som ikke var berørt av teglverket ble drevet av en forpakter. Hans Ringstad startet kolonialbutikk i det ombygde våningshuset da gårdsdriften ble avviklet på 1920-tallet. Siden 1980 har Tenza drevet sin virksomhet der. Driftsbygningen, på folkemunne kalt «steinhuset», ble på samme tid ombygget til boliger.

Friedrich Wilhelm Holland hadde flere barn. Den eldste sønnen, Fritz, var arkitekt og arkeolog. Han var også en entusiastisk forkjemper for kulturminnevern og grunnla blant annet Oslo Bymuseum.

Les mer om Økernlund i Arild Hollands artikkel i historielagets årbok for 2004.

Kilder: Aker 1837-1937 Kommunenes styre og forvaltning gjennom hundre år, bind V. Digitalarkivet: Folketellinger 1865, 1900 og 1910. Holland, Arild: Økernlund Teglverk og grunnleggeren Friedrich Wilhelm Holland i Groruddalen historielags årbok for 2004. Jensen, Egil, Hoddevik, Gro og Furu, Aase Aandstad: Litt av hvert om Økernlundområdet i Groruddalen historielags årbok for 1989. Norsk biografisk leksikon. Oslo byarkiv, branntakstprotokoller for Økernlund.

Returadresse: Groruddalen Historielag, Postboks 37 Grorud, 0905 OSLO

Bestillingsskjema - bøker/medlemskap

Vi utgir ny årbok hvert år. Bøkene inneholder viktig lokalhistorisk dokumentasjon fra hele Groruddalen. Den eldste årboken er like aktuell nå som da den ble utgitt.

Kryss av på nedenstående bestillingsseddel og vi sender deg årbøkene i posten.

Eller du kan bestille bøkene på vår nettside www.grohi.no.

Disse prisene har vi på våre årbøker:

Årbok 2017 og 2018 kr 150,- / årbok 1989 til 2016: 100,- pr bok.

Porto kommer i tillegg på alle forsendelser fra oss.

Bestilling:

Ja, takk, jeg bestiller følgende (kryss av):

☐ Årbok 1989/90	☐ Årbok 1996	☐ Årbok 2003	☐ Årbok 2010
☐ Årbok 1991	☐ Årbok 1998	☐ Årbok 2004	☐ Årbok 2011
☐ Årbok 1992	☐ Årbok 1999	☐ Årbok 2005	☐ Årbok 2012
☐ Årbok 1993	☐ Årbok 2000	☐ Årbok 2006	☐ Årbok 2013
☐ Årbok 1994	☐ Årbok 2001	☐ Årbok 2007	☐ Årbok 2014
☐ Årbok 1995	☐ Årbok 2002	☐ Årbok 2008	☐ Årbok 2015
		☐ Årbok 2009	☐ Årbok 2016
			☐ Årbok 2017
			☐ Årbok 2018

Jeg ønsker:

- ☐ Å bli medlem - kontingent kun kr 150,- per år
- ☐ Kulturminneguide - "Vandring i bydel Bjerke" kr 50,-
- ☐ Toppen i Akersdalen av Johs Brenna, kr 50,-
- ☐ Ny Kulturminneguide for Bjerke Bydel, kr 150,-

Medlemsnr. _____ Navn _____

Adresse _____ Postnr. _____

(Sted/dato)

(Underskrift)